

три поколения действително се забравя истинският произход. Разбира се, че това е дълъг и сложен процес на асимилация, протичаща твърде болезнено. Този процес е свързан и с опитите за насилствено налагане на друг стереотип на поведение и начин на живот от тоталитарната държава, пренебрежителното отношение към ромската култура, превръщането на понятието „циганин“ в синоним на всичко пошло и недостойно, механичното разхвърляне на ромски семейства сред български жилищни блокове, забраната върху редица празници и обичаи и т.н. Всичко това накара потърпевшите в миналото роми бавно и мъчително да изоставят собствения си етнокултурен модел и на негово място да приемат налагания им от тоталитарната държава.

Сложно и трудно е положението и с тези добре образовани роми, които съхраниха собствения си етноидентитет. Правейки избора си да живеят като българи (европейци), но оставайки в лоното на своята култура, те често са обект на неразбиране и безразличие от страна на останалите роми. На тях се гледа в известен смисъл като на дезертьори. От друга страна, българите ги приемат по-радушно, вникват и разбират проблемите им, но често с доза завист, недоверие и пренебрежение.

Ясно осъзнатият стремеж на тези семейства да наложат начина си на живот за валиден както сред българите, така и сред ромите ги прави много сплотени, амбициозни и твърде чувствителни. Амбициите на родителите да се успее на всяка цена рано се предават и на децата им. В детската градина, и особено в училище, те са добре организирани, амбициозни, преуспяващи, но много лесно раними. Модерните семейства в България обаче не са повече от 10-15% от цялата ромска общност.

Третата, все по-нарастваща част от ромските деца, се раждат, отглеждат и възпитават в условията на маргинализирания тип ромски семейства, в които вече все по-често наблюдавано явление е изпадането на отделни негови членове в аномия.

Понятието „маргинал“ произлиза от английското „marginal“, което ще рече „страничен, краен, който е на ръба, пределен, периферен, който води крайно бедно съществуване“ (Атанасова 1997:13). Гладът, мизерията и духовната нищета са ежедневните съспътници на маргинализираните роми.

Явлението „аномия“ при ромите е описано за първи път у нас още в началото на 90-те години на XX век и е свързано със „загуба на собствената култура, на собствените етнически характеристики и жизнени усतोц, на чието място не са приети нови“ (Марушиакова 1992:89). В аномия изпадат най-често членове на маргинализирани семейства, които живеят в задните части на махалите, и според Е. Марушиакова тя е „...резултат от нечовешките жилищни условия в махалите, съчетани с насилствено налагана политика на асимилация – чрез нееднократно сменяне на имената (през 50-те, 60-те и 70-те години), забравяне на редица обичаи, превръщането на думата „циганин“ в обига“ (Марушиакова 1992:89-90).

Маргинализираните и особено изпадналите в аномия роми не могат да осъзнаят, че идват на този свят с равни права и задължения с тези на останалите хора. Основният проблем, свързан с изоставянето на ценностите на собствената култура, без да се възприемат на тяхно място други, е съпътстван и от редица други проблеми, като: